Yhdessä parempaa

Lausunto

HE 109/2026 vp

19.10.2026

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi yleistukilain, työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun lain sekä yleisistä kielitutkinnoista annetun lain muuttamisesta

Palvelualojen ammattiliitto PAM ry ei kannata esityksen mukaista yleistuen alentamista ja yhtyy SAK lausunnossa esitettyihin näkemyksiin. PAM on myös huolissaan uudistuksen vaikutuksista työnhakijoiden yhdenvertaisuuteen. PAM kannattaa palvelutakuun käyttöönottoa, mutta katsoo, että se tulee rajata koskemaan nimenomaan suomen tai ruotsin kielen koulutukseen pääsyä. Viranomaisen ei tule voida täyttää palvelutakuuta tarjoamalla kielikoulutuksen sijaan esimerkiksi työnhaku- tai uravalmennusta. Tällaiset palvelut voivat tukea työllistymistä, mutta ne eivät korvaa tavoitteellista kielikoulutusta.

Työperäisen hyväksikäytön riskit

PAM pitää merkittävänä puutteena sitä, ettei esityksessä arvioida työttömyysturvan alentamisen mahdollisia vaikutuksia työperäiseen hyväksikäyttöön. Työelämää, sosiaaliturvaa ja työperäistä maahanmuuttoa koskevien lainsäädäntöhankkeiden vaikutuksia tulee tarkastella kokonaisuutena myös hyväksikäytön ehkäisemisen näkökulmasta.

HEUNI tutkimuksissa on tunnistettu maahanmuuttajatyöntekijöiden taloudellisen haavoittuvuuden ja heikon neuvotteluaseman merkitys työperäisen hyväksikäytön riskitekijöinä. Perusturvan alentaminen voi lisätä painetta vastaanottaa työtä epäedullisilla tai lainvastaisilla ehdoilla sekä vaikeuttaa irtautumista hyväksikäyttötilanteista. Esityksen vaikutusarviointia tulee täydentää tältä osin.

Palvelutakuu ja kielikoulutuksen laatu

PAM kannattaa palvelutakuun tavoitetta turvata oikea-aikainen pääsy yksilöllisen tarpeen mukaiseen palveluun. Palvelutakuun täyttämiseksi tarjottavan palvelun on kuitenkin tosiasiallisesti vastattava asiakkaan tarpeeseen. Esimerkiksi työnhaku- tai uravalmennus ei välttämättä korvaa kielikoulutusta eikä mahdollista korkeamman etuustason edellyttämän kielitaidon saavuttamista.

Kielitaidon puutetta ei tule tulkita haluttomuudeksi oppia. Kielen oppiminen edellyttää laadukasta ja riittävän pitkäkestoista opetusta, mahdollisuuksia käyttää kieltä työssä ja arjessa sekä koulutuksen ja osa-aikatyön yhteensovittamista.

Valtiontalouden tarkastusviraston (2018) tarkastuksessa havaittiin, että vuosina 2013–2016 kotoutumiskoulutuksen päättäneistä vajaat 35 prosenttia saavutti tavoitellun B1-kielitaitotason.

PAM Palvelualojen ammattiliitto
PAM Servicefacket

Jäsenyys ja liittyminen 030 100 600
Työttömyyskassa 020 690 211
Jäsenten työsuhdeasiat 030 100 620
Service på Svenska 030 100 640
Vaihde/Växel 020 774 002

pam.fi
ajanvaraus@pam.fi
@pamliitto

Myös koulutuspalvelun tuottajalla havaittiin olevan merkitystä oppimistuloksiin. Kansallinen koulutuksen arviointikeskus on puolestaan kiinnittänyt huomiota kielitaidon arvioinnin yhdenmukaisuuteen ja laadunseurannan kehittämiseen. Oppimistuloksia ei siten voida palauttaa yksinomaan opiskelijan motivaatioon. Kun sosiaaliturvan taso sidotaan kielitaitoon, on varmistettava, etteivät koulutuksen saatavuuden ja laadun erot aseta työnhakijoita eriarvoiseen asemaan.

Työllisyys-, sukupuoli- ja lapsivaikutukset

Esityksen työllisyysvaikutusten arvioinnissa hyödynnetään Tanskassa toteutettuja sosiaaliturvaleikkauksia koskevia tutkimuksia. Samassa tutkimuskirjallisuudessa on kuitenkin havaittu myös kielteisiä vaikutuksia toimeentuloon, köyhyyteen, naisten terveyteen sekä lasten koulutukseen ja myöhempään työmarkkina-asemaan (Arendt 2024; Dustmann ym. 2024). Näitä vaikutuksia tulee arvioida yhtä järjestelmällisesti kuin mahdollisia pieniä myönteisiä työllisyysvaikutuksia, ottaen huomioon Suomen ja Tanskan uudistusten väliset erot.

PAM korostaa, että erityisesti maahanmuuttajanaisten työllistymistä tulee edistää koulutuksella, syrjinnän torjunnalla, varhaiskasvatuksen saatavuudella sekä työn ja hoivavastuiden yhteensovittamista tukevilla palveluilla. Maahanmuuttajanaisten työllistymisen esteet ovat pitkälti rakenteellisia, eikä niitä voida ratkaista sosiaaliturvaa leikkaamalla. Perusturvan alentamisen sijaan tarvitaan toimenpiteitä, joilla puututaan työllistymisen tosiasiallisiin esteisiin ja vahvistetaan naisten mahdollisuuksia osallistua työmarkkinoille.

PAM katsoo, että esityksen vaikutuksia osa-aikatyötä tekevien toimeentuloon ja työnteon kannustimiin tulee arvioida erikseen. Palvelualoilla osa-aikatyö on yleistä työnantajien työvoimatarpeista ja työn organisoinnista johtuen, eikä työntekijällä ole aina mahdollisuutta saada riittävästi työtunteja tai täyttää työssäoloehtoa omasta aktiivisuudestaan huolimatta. Osa-aikatyö on osoitus aktiivisesta osallistumisesta työmarkkinoille, eikä työntekijän toimeentuloa tule heikentää työnantajan tarjoamien työtuntien vähäisyyden vuoksi. PAM katsoo, että osa-aikatyötä tekeville tulee turvata oikeus soviteltuun yleistukeen täysimääräisen yleistuen tasoon perustuen ilman kotoutumistuen mukaista alennusta.

Lisäksi PAM esittää, että työnantajien velvoitteita tukea työntekijöidensä suomen tai ruotsin kielen opiskelua vahvistetaan. Työnantajien tulee mahdollistaa kielikoulutukseen osallistuminen työvuorosuunnittelun ja työaikajärjestelyjen avulla sekä tukea kielen oppimista työpaikoilla. Näiden mahdollisuuksien tulee koskea myös osa-aikatyötä tekeviä työntekijöitä.

Yhdessä parempaa

Lausunto

HE 109/2026 vp

19.10.2026

Julkistaloudelliset vaikutukset

Esityksen mukaan uudistus lisäisi julkisen talouden nettomenoja noin 9,6 miljoonaa euroa vuodessa vaikutusten toteutuessa täysimääräisesti. Etuustason alentamisen työllisyysvaikutukset arvioidaan vähäisiksi ja epävarmoiksi.

PAM katsoo, ettei perusturvan alentamisen hyötyjä ole osoitettu riittävästi suhteessa vaihtoehtoon, jossa työllistymistä, kielitaidon kehittymistä ja kotoutumista edistettäisiin vahvistamalla palveluja ilman etuusleikkauksia. PAM pitää maahan muuttaneiden kielitaidon vahvistamista tärkeänä ja kannattaa tätä koskevaa tavoitetta. Esityksessä tavoitteiden ja ehdotettujen keinojen välinen yhteys jää kuitenkin puutteellisesti perustelluksi. Uudistus vaikuttaa perustuvan pikemminkin hallitusohjelman poliittisiin linjauksiin kuin tutkimusnäyttöön perustuvaan arvioon siitä, että perusturvan alentaminen olisi tarpeellinen ja vaikuttava keino kielitaidon ja työllistymisen edistämiseksi. Tätä arviota vahvistaa se, että uudistuksen työllisyysvaikutukset ovat epävarmoja ja sen arvioidaan lisäävän julkisen talouden nettomenoja tilanteessa, jossa julkiseen talouteen kohdistuu merkittäviä sopeutuspaineita.

PAM edellyttää, että esityksen vaikutusarviointia täydennetään erityisesti työperäisen hyväksikäytön, osa-aikatyön, sukupuolten tasa-arvon, lapsiperheiden toimeentulon ja kotoutumiskoulutuksen laadun näkökulmista. Lisäksi esityksen tarpeellisuus ja oikeasuhtaisuus tulee perustella nykyistä perusteellisemmin sekä arvioida, miten maahanmuuttajien yhdenvertainen pääsy laadukkaaseen ja tuloksselliseen kielikoulutukseen voitaisiin turvata nykyistä paremmin ilman perusturvan alentamista, viranomaisten hallinnollisen työmäärän lisäämistä tai viimesijaiseksi tarkoitetun toimeentulotuen tarpeen kasvattamista. PAM pitää erityisen ongelmallisena uudistusta, joka voi lisätä riippuvuutta viimesijaiseksi tarkoitetusta toimeentulotuesta ensisijaisen perusturvan kustannuksella.

Helsingissä, 19. lokakuuta 2026

Palvelualojen ammattiliitto PAM ry

Annika Rönni-Sällinen
puheenjohtaja

PAM Palvelualojen ammattiliitto
PAM Servicefacket

Jäsenyys ja liittyminen 030 100 600
Service på Svenska 030 100 640

Työttömyyskassa 020 690 211
Vaihde/Växel 020 774 002

Jäsenten työsuhdeasiat 030 100 620

pam.fi
ajanvaraus@pam.fi

@pamliitto

Yhdessä parempaa

Lausunto

HE 109/2026 vp

19.10.2026

Lisätietoja:
Egezona Kllokoqi-Bublaku
sosiaalipoliittinen asiantuntija
puh. 0404133759
egezona.kllokoqi@pam.fi